

Миронюк І.С., Білак-Лук'янчук В.Й.

Доступність медичної допомоги населенню віддалених поселень гірської географічної зони: за результатами соціологічного дослідження

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Myroniuk I.S., Bilak-Lukianchuk V.Y.

Availability of medical care to the population of remote settlements of the mountainous geographical area: according to the results of a sociological study

State University "Uzhhorod National University", Uzhhorod, Ukraine

ivan.myronyuk@uzhnu.edu.ua

Вступ

Значна частина населення Закарпатської області проживає в гірській географічній зоні, що має свої соціально-економічні особливості [1; 2] й особливості в забезпеченні медичною допомогою [3; 4].

Нині у проведенні реформи системи охорони здоров'я [5; 6] важливо взяти до уваги потреби населення віддалених поселень гірської географічної зони в забезпеченні медичною допомогою.

Метою дослідження є визначення рівня територіальної доступності окремих видів медичної допомоги для населення віддалених поселень гірської географічної зони Закарпатської області.

Об'єкт і методи дослідження

Матеріали: результати соціологічного дослідження серед 197 жителів віддалених поселень гірської географічної зони Закарпатської області. Дані про респондентів наведено в табл. 1. *Методи:* бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Структура респондентів загалом відповідає генеральній сукупності структури жителів віддалених поселень гірської географічної зони Закарпатської області.

Результати дослідження та їх обговорення

На початку дослідження вивчалось питання доступності для населення віддалених поселень гірської географічної зони первинної медичної допомоги й оцінювання респондентами задоволеності діяльністю сімейного лікаря. Отримані результати наведено в табл. 2.

Аналіз наведених в табл. 2 результатів дослідження показав, що тільки 82,2% респондентів

віддалених поселень гірської географічної зони проживання уклали декларацію із сімейним лікарем на отримання первинної медико-санітарної допомоги. 66,5% опитаних вказали, що всі члени родини мають декларацію із сімейним лікарем.

Важливим є те, що тільки 56,3% респондентів вказали, що в їхньому населеному пункті функціонує сімейна амбулаторія, та 50,3% опитаних мають можливість звернутися до сімейного лікаря в день виникнення проблеми зі здоров'ям.

За результатами соціологічного дослідження деякою мірою задоволені діяльністю сімейного лікаря 83,8% респондентів, тільки 8,6% із них не визначилися у своїй оцінці.

Наступним кроком дослідження стало вивчення за результатами соціологічного дослідження рівня доступності екстреної медичної допомоги. Отримані результати наведено на рис. 1.

Аналіз наведених на рис. 1 результатів дослідження доводить, що для жителів віддалених поселень гірської географічної зони екстрена медична допомога є умовно доступною. Такий висновок підтверджується тим, що 23,8% респондентів вказали, що викликати бригаду екстреної медичної допомоги не завжди можливо, а 16,2% зазначили, що бригада екстреної медичної допомоги не завжди приїздить за викликом, 44,1% опитаних вказали на те, що бригада екстреної медичної допомоги приїздить за викликом через 3–4 години після виклику. Важливим результатом дослідження є те, що 46,7% респондентів зазначили, що екстрена медична допомога є практично недоступною за необхідності доріг.

Наступним кроком дослідження було вставлення для респондентів рівня доступності окремих видів медичної допомоги. Результати наведено в табл. 3.

Аналіз наведених в табл. 3 результатів соціологічного дослідження вказує на те, що реабілітаційна, психологічна та стоматологічна допомога для жителів

Таблиця 1

Дані про респондентів

Характеристика	абс.	%
<i>Розподіл за статтю</i>		
Чоловік	92	46,7
Жінка	105	53,3
<i>Розподіл за віком</i>		
До 20 років	9	3,0
21–50 років	68	34,5
51–60 років	54	27,4
Старше 60 років	66	35,1
<i>Розподіл за соціальним станом</i>		
Працює	16	8,1
Приватний підприємець	25	12,7
Державний службовець	8	4,1
Тимчасово не працює	42	21,3
Інвалід	12	6,1
Пенсіонер	86	43,6
Інше	8	4,1
<i>Розподіл за станом сім'ї</i>		
Проживає самотньо	52	26,4
Проживає в сім'ї	145	73,6

Таблиця 2

Оцінювання доступності первинної медичної допомоги

Показник	абс.	%
У населеному пункті функціонує сімейна амбулаторія	111	56,3
Сімейна амбулаторія функціонує в наближеному населеному пункті	43	21,8
Сімейна амбулаторія функціонує у віддаленому населеному пункті	24	12,2
З відповіддю не визначився	19	9,6
Уклали декларацію із сімейним лікарем	162	82,2
Із сімейним лікарем уклали декларацію всі члени родини	131	66,5
Має можливість звернутися до сімейного лікаря в день виникнення проблеми зі здоров'ям	99	50,3
<i>Рівень задоволеності діяльністю сімейного лікаря</i>		
Задоволений	88	44,7
Більше задоволений, ніж незадоволений	49	24,9
Більше незадоволений, ніж задоволений	28	14,2
Незадоволений	15	7,6
Не визначився	17	8,6

віддалених поселень гірської географічної зони є практично недоступною. Практично недоступною для них також є можливість придбання необхідних лікарських засобів. Вказані види медичної допомоги у віддалених поселеннях гірської географічної зони не надають, а реалізація лікарських засобів не проводиться.

Важливим розділом дослідження стало вивчення характеристики транспортного сполучення та стану доріг, результати якого наведені в табл. 4.

Аналіз наведених в табл. 4 даних вказує на те, що частина доріг між населеними пунктами протягом року в окремий період (весна, зима, осінь) умовно прохідні (55,8%), частина доріг між населеними пунктами протягом року в зазначений період (весна, зима, осінь) не є прохідними (37,1%), тільки 3,6% опитаних вказали на те, що громадський транспорт між населеними пунктами протягом року працює щоденно. Дана

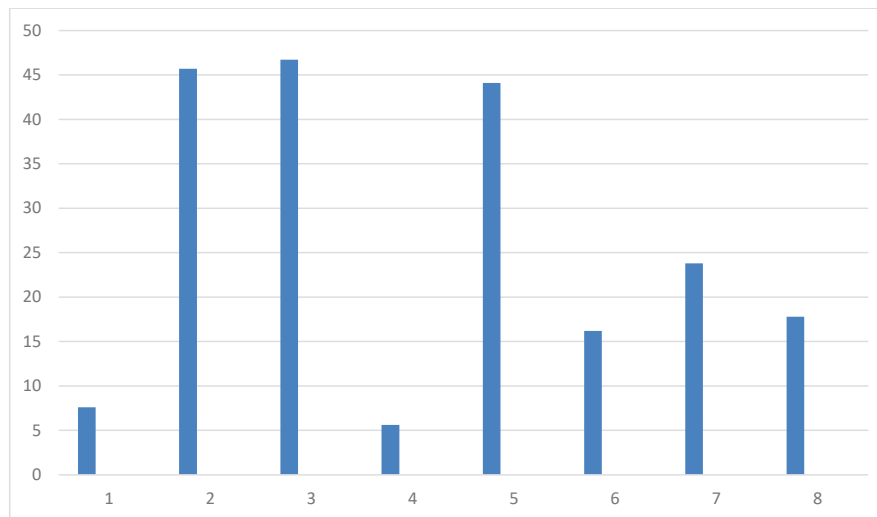
ситуація значно ускладнює жителям віддалених поселень гірської географічної зони отримання необхідної медичної допомоги, яка надається в районному центрі.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням забезпечення жителів віддалених поселень гірської географічної зони спеціалізованою медичною допомогою в умовах формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я.

Висновки

82,2% респондентів уклали декларацію із сімейним лікарем на отримання первинної медико-санітарної допомоги. 56,3% респондентів вказали, що

1	Екстрена медична допомога є цілком доступною	7,6
2	Екстрена медична допомога є умовно доступною	45,7
3	Екстрена медична допомога є практично недоступною за непрохідності доріг	46,7
4	Бригада екстреної медичної допомоги приїздить за викликом завжди вчасно	5,6
5	Бригада екстреної медичної допомоги приїздить за викликом через 3–4 години після виклику	44,1
6	Бригада екстреної медичної допомоги не завжди приїздить за викликом	16,2
7	Викликати бригаду екстреної медичної допомоги не завжди можливо	23,8
8	З відповіддю не визначився	17,8

Рис. 1. Оцінювання доступності екстреної медичної допомоги, %

Таблиця 3

Оцінювання доступності окремих видів медичної допомоги

Показник	абс.	%
<i>Реабілітаційної допомоги</i>		
У населеному пункті надається	–	–
Надається на території громади	59	29,9
Надається в районному центрі	34	17,3
Надається в наближеному населеному пункті	7	3,6
Інформації не маю	97	49,2
<i>Психологічної допомоги</i>		
У населеному пункті надається	–	–
Надається на території громади	7	3,6
Надається в районному центрі	12	6,1
Надається в наближеному населеному пункті	–	–
Інформації не маю	178	90,3
<i>Стоматологічної допомоги</i>		
У населеному пункті надається	–	–
Надається на території громади	12	6,1
Надається в районному центрі	112	56,8
Надається в наближеному населеному пункті	–	–
Інформації не маю	73	37,1
<i>Лікарських засобів</i>		
Аптека (аптечний пункт) функціонує в населеному пункті	–	–
Аптека (аптечний пункт) функціонує на території громади	154	78,2
Аптека (аптечний пункт) функціонує в наближеному населеному пункті	23	11,7
Аптека (аптечний пункт) функціонує в районному центрі	197	100,0
Інформації не маю	–	–

Характеристика транспортного сполучення та стану доріг

Показник	абс.	%
Громадський транспорт між населеними пунктами працює щоденно протягом року	7	3,6
Громадський транспорт між населеними пунктами працює щоденно протягом року, окрім вихідних і святкових днів	12	6,1
Громадський транспорт між населеними пунктами працює в період, коли дороги є прохідними	104	66,5
Громадський транспорт між населеними пунктами працює вкрай рідко	31	15,7
Громадський транспорт між населеними пунктами практично не працює	16	8,1
Сім'я має особистий транспортний засіб	27	13,7
<i>Характеристика доріг</i>		
Усі дороги на території громади з асфальтним покриттям	39	19,8
Частина доріг на території громади із ґрунтовим покриттям	158	80,2
Усі дороги між населеними пунктами протягом року є прохідними	14	7,1
Частина доріг між населеними пунктами протягом зазначеного періоду року (весна, зима, осінь) є умовно прохідними	110	55,8
Частина доріг між населеними пунктами протягом окремих періодів року (весна, зима, осінь) не є прохідними	73	37,1

в їхньому населеному пункті функціонує сімейна амбулаторія, 50,3% опитаних мають можливість звернутися до сімейного лікаря в день виникнення проблеми зі здоров'ям. Деякою мірою задоволені діяльністю сімейного лікаря 83,8% респондентів. Для жителів віддалених поселень гірської географічної зони екстрена, реабілітаційна, психологічна та стоматологічна

медична допомога є умовно доступною. Умовно доступною є можливість придбання необхідних лікарських засобів.

Результати дослідження вказують на необхідність ухвалення спеціальних управлінсько-організаційних рішень із забезпечення населення віддалених поселень гірської географічної зони медичною допомогою.

Література

1. Про статус гірських населених пунктів в Україні: Закон України від 15 лютого 1995 р. № 56/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Данко ДВ. Геополітичні, демографічні та соціально-економічні характеристики Закарпатської області як важливі чинники реформи системи охорони здоров'я в регіоні. *Україна. Здоров'я нації*, 2019; 4 (57): 17–21.
3. Миронюк ІС, Рогач ІМ, Данко ДВ. Характеристика забезпеченості сільського населення передгірської та гірської географічних зон Закарпаття долікарською медичною допомогою. *Український вісник медико-соціальної експертизи*. 2019; 3–4 (33–34): 46–52.
4. Рогач ІМ, Данко ДВ. Характеристика територіальної доступності сільському населенню гірської та передгірської зони проживання первинної та долікарської медичної допомоги. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019; 4 (82): 30–35.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення надання медичної допомоги: Закон України від 1 липня 2022 р. № 2347-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text>.
6. Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я: постанова КМУ від 28 лютого 2023 р. № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-%D0%BF#Text>.

References

1. Pro status hirskyyh naselenykh punktiv v Ukraini [On the status of mountainous settlements in Ukraine]: Zakon Ukrayiny vid 15 lyutogo 1995 roku № 56/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
2. Danko DV. Geopolitychni, demografichni ta socialno-ekonomichni kharakterystyky Zakarpatskoyi oblasti, yak vazhlyvi chynnyky reformy systemy ohorony zdorovya v regioni [Geopolitical, demographic and socio-economic characteristics of Transcarpathian region, as important factors of healthcare reform in the region]. *Ukrayina. Zdorovya natsiyi*, 2019; 4 (57): 17–21 [in Ukrainian].
3. Myronyuk IS, Rogach IM, Danko DV. Kharakterystyka zabezpechenosti silskoho naseleण्या peredhirskeyi ta hirskeyi geografichnykh zon Zakarpattyа dolikarskoyu medychnoyu dopomohoyu [Characteristics of the provision of the rural population of the pedigrich and mountain geographical zones of the Pre-carpathian medical assistance]. *Ukrayinskyj visnyk medyko-socialnoyi ekspertyzy*. 2019; 3–4 (33–34): 46–52 [in Ukrainian].
4. Rogach IM, Danko DV. Kharakterystyka terytorialnoyi dostupnosti silskomu naseleण्या hirskoyi ta peredhirskeyi zony prozhyvannya pervynnoyi ta dolikarskoyi medychnoyi dopomohy [Characteristics of territorial availability of primary and pre-medical care for the rural population of mountainous and submontane zone of residence]. *Visnyk socialnoyi gigiyeny ta organizatsiyi ohorony zdorovya Ukrayiny*. 2019; 4 (82): 30–35 [in Ukrainian].
5. On amending certain legislative acts of Ukraine to improve the provision of medical care: Law of Ukraine № 2347-IX; July 1, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2347-20#Text> [in Ukrainian].

6. Some issues regarding the organization of a capable network of healthcare institutions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 174; Feb 28, 2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-p#Text> [in Ukrainian].

Мета: визначити рівень територіальної доступності окремих видів медичної допомоги для населення віддалених поселень гірської географічної зони Закарпатської області.

Матеріали та методи. Матеріали: результати соціологічного дослідження серед 197 жителів віддалених поселень гірської географічної зони Закарпатської області. Методи: бібліосемантичний, соціологічний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати. 82,2% респондентів уклали декларацію із сімейним лікарем на отримання первинної медико-санітарної допомоги. 56,3% респондентів вказали, що в їхньому населеному пункті функціонує сімейна амбулаторія, 50,3% опитаних мають можливість звернутися до сімейного лікаря в день виникнення проблеми зі здоров'ям. Деякою мірою задоволені діяльністю сімейного лікаря 83,8% респондентів. Для жителів віддалених поселень гірської географічної зони екстрена, реабілітаційна, психологічна та стоматологічна медична допомога є умовно доступною. Умовно доступною є можливість придбання необхідних лікарських засобів.

Висновки. Результати дослідження вказують на необхідність ухвалення спеціальних управлінсько-організаційних рішень із забезпечення населення віддалених поселень гірської географічної зони медичною допомогою.

Ключові слова: гірська географічна зона, віддалені поселення, медична допомога, доступність, соціологічне дослідження.

Purpose: the aim is to reveal the level of territorial availability of certain types of medical care for the population of remote settlements in the mountainous geographical area of Transcarpathian region.

Materials and methods. Materials: the results of a sociological study among 197 residents of remote settlements in the mountainous geographical area of Transcarpathian region. Methods: bibliosemantic, sociological, medical and statistical, structural and logical analysis.

Results. 82,2% of respondents signed a declaration with a family doctor to receive primary health care. 56,3% of respondents indicated that there is an outpatient clinic in their locality, and 50,3% of respondents have the opportunity to consult a family doctor on the day of health problem occurring. 83,8% of respondents are satisfied with the family doctor activities to some extent. Emergency, rehabilitation, psychological and dental medical care is contingently available for residents of remote settlements in the mountainous geographical area. The possibility of purchasing the necessary medicines is limited.

Conclusions. The results of the study indicate the need to make special administrative and organizational decisions to provide the population of remote settlements in the mountainous geographical area with medical care.

Key words: mountainous geographical area, remote settlements, medical care, availability, sociological study.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про авторів

Миронюк Іван Святославович – доктор медичних наук, професор, проректор із наукової роботи ДВНЗ "Ужгородський національний університет", заступник голови правління ГО «Всеукраїнська асоціація фахівців із громадського здоров'я»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

ivan.myronyuk@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-4203-4447

Білак-Лук'янчук Вікторія Йосипівна – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри наук про здоров'я ДВНЗ "Ужгородський національний університет", член ГО «Всеукраїнська асоціація фахівців із громадського здоров'я»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

bilak.vika@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-3020-3116

Стаття надійшла до редакції 06.08.2024

Дата першого рішення 09.08.2024

Стаття подана до друку 12.09.2024